

حيات

اداره مرکزی :

آق قروندە ، استانبول جادەسندە آق قروندە
معاروف امينلىكى ياتىدەكى دائىرە

استانبول بوردىسى :

استانبول دى ، باب قالى جادەسندە ۱۱۹ نومۇرلۇ
دائىرە مەخسۇسە
تېلېفون : ۳۶۰۷

نومۇرى ۱۰ غەربىي .

سەنەلىكى پۈستە ايله ۵ لىرا .
(اجنە مملكتلر ايجين ۴ دولار) .

ابونە واعلان ايشلىرى ايجين استانبول بوردىسى
مراجعت ايدىلير .
يازى ايشلىرىلە مرجىي آق قروندە مەنزىدە .

مىيەنە دائىمە ميانە ... دىيەنە داها مەرقە ميانە قاتالم ...
- نىچە -

۱ نەچى جلد

آق قروندە ، ۱۰ مارت ، ۱۹۲۷

سايى : ۱۵

مملكت بىلىكىسى

ئىككىنچى سەنە « سوۋىيەت جەمھۇرىيەتلىرى اتىھادى »
داخلىندە دولاشىرىكن ، بىر شى باخسە دىقنى
جلب ايتىشىدى : مە جەمھۇرىيەت داخلىندە او
جەمھۇرىيەت مەدى ومەنۋى بوتون خىسۇسىيەتلىرىنى
تەدقىق مەقسەدە تەشكىل ايدىلن تەبە جەمئىيەتلىرى
وبونلر تەشكىلات وفعالىت طرزلى ! « باكو » دە
طوپلانان توركىيات قورولتايندە علوم آقەدە مەسى
كاتب عمومىيى پروفسور « اولدەنبورغ » طرفندىن
بوجەيتلر حەقندە وىرىلن اىضاحاتى دىكلە دىكن
وبالخاصە « باكو » دەكى آذربايجان تەدقىق وتەبە
جەمئىيەت مەساعىيىنى كوردىكن صوكرام ، بو
خىسۇسە داها صرىخ بىر فەكر ايدىنىش اولدىم .
« مملكت بىلىكىسى » نامى آلتىندە طوپلايە بىلە جەمەز
مەرتولۇ محلى تەدقىقلر ايجون آناطولنىك مەخلف
مەركىزلەندە بۈكى علمى هيتلر تەشكىلە بزدە
نە قدر مەحتاجىز ! مثلاً تورك اوجاقلر بىلە مەلم
بىرلىكلرى تەشرىك مەساعى ايتسەلر ، بىر بۈيلە
فىاض بىر فعالىتە باشلايمازلىرى ؟ مەنظم بىر پلان
دائىرە سەندە سوق و اداره ايدىلك شىرطىلە ،
آناطولنىك باشلىجە شەرلەندە بوجەنس تەدقىق
وتەبە هيتلرى تەشكىل اولونە بىلە جەكنى و « مملكت
بىلىكىسى » خىسۇسەندە اولندىن پىك كوزەل
استفادە ايدە جەمەزى تەمىن ايدىيورم .

« مملكت بىلىكىسى » نىك ارضياتە ، طىبىي
جەغرافىيە ئاىد قىسملرى حەقندە نەسل چاللىشمىق

لازم كەلدىكىنى والدەكى وسائىلە نەلر بايىلە بىلە جەكنى
بىلەم . يالەز ، اتىنوغرافى ، تارىخ و آرەكە
اولوژى ، فېلولوژى ساحەلەندە آز زەماندە
چوق فەيدالى نەتىجەلر الدە ايتىم قابىلدەر . بونى
سۈيلىرىكن ، بۈكۈنكى علمى قوتلر مەركىز آزلغى
دوشونمىيور دىكلم ؛ لىكن ، بىر طرفندىن استىقبال
ايجون مەخسۇسەلر حەضرلامقەلە برابر ، شەمەيدىن ،
ايدىلەندە اوزرەندە چاللىشە بىلە جەك بىر چوق مەدەلر
طوپلامق امكان ولزومەندە قائم . ابتدا قوتلى
وصلاحتىدار بىر علمى مەركىز و جودە كەتەرەك
اينى بىر مەساعى پلانى حەضرلادىقەن صوكرام ، او
مەركىزك احضار وتەمىم ايدە جەكى واضح ومەفصل
پروگراملر دائىرە سەندە مەخلف شەرلەندە قورولاجق
شەبەلرى چاللىشىدىرىمق زور بىر ايش دىكلەر .
مملكتك مەخلف كۈشەلەندە بىعض مەمت صاحبلرىنىك
ملى حەركى علاقە دارايدەن شىلرلە اوغراشدقلىرىنى
وبوجەنس مەساعىنىك كىت كىدە چوخالدىغىنى مەنۋىيەتە
كورويوروز . لىكن بۈفردى مەساعى مەنظم بىر علم
تەشكىلاتى داخلىندە طوپلانە جەق ومەين بىر اصول
دائىرە سەندە بايىلاجق اولورسە ، شەبەسز ، داها
بۈيۈك نەتىجەلر الدە ايدىلە بىلەر . دائىمە تەكرار
ايدەرم : آناطولنىك « توركلر دورى » تارىخ
ايجون مادەتا مەجهول بىر ساحەدەر . توركلەردىن اولىكى
آناطولى حەقندە اوروپا طاللىرى مەركۈن بىكى بىكى
تەدقىقات بايىورلر والاسكى ، كەمجهول دورلرى
ياواش ياواش تەنۈرە چاللىشىورلر . خالبۇكە او
اسكى زەمانلرە نەسبەلە چوق باقىن اولان « تورك
دورى » ، خالبۇ بۈيۈك مەجهوليت پەردەسى آلتىندە
اورتولۇ دور مەقدەدەر . بو مەجهوليت پەردەلەرنى
قالدىرىمق مەقسەدە بىلە يەنى « مملكت بىلىكىسى »
ايجون تەشكىل ايدىلە جەك بىر « علمى مەركىز » ك

اتىنوغرافى ، تارىخ و آرەكەلوژى ، فېلولوژى بىلە
ئاىد مەساعى پروگراممى بىر شۈيلە تصور ايدىيورم :
۱ - شەبەلرەك مەساعىيىنى ايجون مەفصل
رەھبەرلرۈحتى مەنۋىلر نەشر ايدەركە ، مثلاً اتىنوغرافىك
ولسانى مادەلرەك نە كىي اصوللرلە طوپلانە جەقنى ،
كەتابلەرەك نەسل ضبط اولونە جەقنى كە بىسپىت
بىر طرزەندە آ كەلتەق ؛ وبۈيلە جە مەرتەفەدەكى
مەساعىنىك عىن اصول دائىرە سەندە و علمى مەهەتتە
جەريانى تەمىن ايتىم .
۲ - آناطولى تورك تارىخىنە وجەغرافىيە
ئاىدە الدە مەجود عرب ، عجم ، تورك اثرلرىنى
جەم وتەنسىف وطەبە ايتىم .
۳ - بىزانس ، كورجى ، ارمنى ، وسائر
غەرب خرىستىيان مەنبەلەندە آناطولى توركلرىنە
ئاىدە مەلۇماتى جەم وتەنسىف وترجە ايتىم .
۴ - عمومى اسلام تارىخى وجەغرافىيەلەندە
آناطولى بىلە ئاىدە مەلۇماتى طوپلايۈب نەشر ايتىم .
۵ - آناطولىدە كىيىم كەشەرىيە سەجلاقتى ،
طاپو قىوداتى ، وقفنامەلرى جەم وتەنسىف
ونەشر ايتىم .
۶ - آناطولى كەتابلەرنى كەل اعتنائىلە
طوپلامق .
۷ - على العموم سەنەت اثرلرىنىك فوطو .
غەرافىيەلرىنى جەم ايلە اونلر حەقندە مەلۇمات
طوپلامق .
آناطولنىك مەخلف مەركىزلەندە تەشكىل
ايدىلە جەك محلى تەدقىق جەمئىيەتلىرىنە دۈشە جەك
وظىفەدە عمومى خەطلىرى اعتبار بىلە شۈيلە تصور
اولونە بىلەر :
۱ - مەين اصوللر دائىرە سەندە اتىنوغرافىك
مادەلرى طوپلامق . بونىك بوتون تەقرىقاتى
واصوللرى حەقندە كوچۇك بۈيۈك مەكمەل رەھبەرلر
ترەتب اولونە بىلەر .

استانبول تجارت و صنایع اوطه سی مجموعه سی ، مقاله سی مناسبتیه

- بر جواب -

تجارت و صنایع اوداسی مجموعه سنده چیقان
بر مقاله ایچین « جیات » ده تنقید یازیلجغنی
بوندن بر آی قادار اول بر طرفدن دویمش و کندی
حسابه نمون اولشدم . شو وسیله ایله بزده داهای
یکی باشلایان اقتصاد ادبیاتک کوزل بر نمونه سی
کوره جکی وهیچ اولازسه استایستیک واحصائیات
نشریاتک علمی وقتی جهتلری حقنده نریه بر قلم
طرفندن یازلش وقوفلی تدقیقلر اوقویه جغنی امید
ایدیوردم .

منتظماً تعقیب ابتدیکم « جیات » دم بو تنقیده
بر قاچ هافتا انتظار ایشدم . نهایت اون ایکنجی
صاییده « استانبول تجارت و صنایع اوطه سی مجموعه سی »
سرلوحه سیله اولدقچه اوزون بر یازی انتشار ایدی ؛
اوقودم .

دوغریسی سقوط خیاله اوغرامادم دکل ؛ بن
نه بکلیوردم ، نه چیمش ؟ بر جوق تعجب اشارتلیله
مزین و « ای قاره » دییه هیجانلی بر خطاب ایله
باشلایان ستونلرک موضوعی ، اوطه مجموعه سنک ۹۲۶
اون ایکنجی کانون اول نسخه سنده سنه لک اقتصاد
جیاتری تلخیص صورتیه یازدیم مقاله نیک یالکز
ایکی اوچ سطرینک (ج) امضاسی طرفندن تهزیلندن
عبارت ! محررک تمامیه ذکر ایتمدیکی مقاله مده کی
[۹۲۶ ده رقولنا بر آز آجیق کوسترمش اولمغله
برابر صائیشلر نورمال بر جریان تعقیب ایش
و محصولاتک قسم اعظمی یوزده یشیش بشی اخراج
اولومشدر] جله سی ایکی یجیق ستونلق حدت الهام
ایش !

او عبارتیه جکک دوغرو اولوب اولادینی
سویلمیور یالکز ره قولتاسمه عائد معلوماتک پک
آز وپک دار بر بره صیغشدرلش اولاسنه حدت
ایدیلور . تنقید تا باشلانجندن سوکنه وارنجه یه دک
هپ بو حدتک دوغوردینی تعریضلره مالیدر .

غریبلرده مشهور بر مثل واردر . : ایشتمک
ایسته مین قادار مدهش صاغر یوقدر « دیرلر . بنده
بوسوزی زمینه اویدورارق » اوقومق ایسته مه بن
قادار بیوده منقد یوقدر « دیرم . شبهه سزکه اودا
مجموعه لری اوقومش اوله محررک یوقلغندن مشتکی
بولندینی مواده دائر خبلی معلومات کوبلوردی . حتی
معهود فقره بی احتوا اپدن نسخه مدهده پروادیده ایچه

شی واردر . نه کیم اوندان سوکرا کی صاییلرده
اولدینی کبی .

او مقاله ده بن ۹۲۶ اقتصادی حادثاتی کوزدن
یکیرمش وبالخاصه یکین سنه اقتصاد جیاترک پک مهم
وقوعاتندن اولان ملی شکر جیلک و ملی شمندوفر جیلکی
اهمیتله قید ایشیدم .

محصولات و اخراجات دائر مفصل رقرله معلوماتی
استحصال و اخراجات حادثه لری حقنده کی تدقیقلر منری
تماماملا دقچه اوطه مجموعه سنده صیره سیله نشر
ایتمکده یز . بو معلوماتی نیسان نسخه مژده بیتره
بیله جکیزی امید ایدیورم . هر حالده بر سنه یه
عائد اقتصادی وقوعات اوسنه نیک اون ایکنجی
آینده رقی رفته تثبیت اولونه ماز . بوندن صرف
نظر آله ایدیلن حساب عنصرلری دقیق مقایسه لره
قونتروللره تابع طوتولالیدر . علی الا کثر بر سنه نیک
احصائیات نتایجی اوبر سنه نیک ایلیک اوچ آیلری
طرفنده آکلاشیله بیلیر .

.*

تنقیده علم ساحه سنده جدی بر قاعده ، علمی
مناقشه لری دعوت ایده جک یکی بر فکر کورمدم .

وبرده شخصیات حسی ویرن مناقشه لره « جیات »
کبی بر فکر مجموعه سنده مناسب بر بوله مدیم کبی
اسمعی ، هویتی قایلن نقابلر آلتنده صبق صبق
کیزله بن محررلرک ، امضاسی یازی یازمانک ویردیکی
قولای جرأت و سربستیدن تعریض وادیسنده فضله
استفاده به قالمشمارلی خوشه کیمز . بوسبیلره رکه
جوق شیلری یازمق ممکن ایکن صرف نظر ایدیورم .
یالکز مقاله ده کی عصیتندن تجارت و صنایع اوطه سنه
بلاسبب حصه چیقارلشدرکه بونده پک درست حرکت
ایدله مش اولدیفنی قید ضرورتدهیم . اودا مجموعه .
سند ، چیقان بر مقاله ده قاچ جهت نقصان ایسه
بوجرمی ؛ اوطه نیک شخصیت معنویه سنه کلامکده
نه معنا واردری ؟ استانبول تجارت و صنایع اوداسنک
بو ایشده کی تقصیری ؛ نشریاتی منقدک ذوقنه کوره
تدویر ایده مین بن کبی بر عاجزه تودیع ایش
اولماسنده در . بوراسی آجیق سویلنه بیلر . بو قضیه
استانبول تجارت اوداسنک مملکتک اقتصادیات و تجارت
عالمده مفید بر عضویت اوله بیلمسی طرزنده کی
غایه سنه که بوغایه مضبوط اساسلره یورویمکده در .
پک برنجی درجه ده تأثیر اجرا ایتمز صانیرم . هم
تنقیده ده کوریلن « بو قادارینی بقالده بیلیر » تجارت
اوداسنک یوقدر باراسی .. محتمم دائره لری « کبی ..
تعبیرلر علمی وجدی مناقشه لره صیغار دلیللردنمیدر ؟

.*

استانبول تجارت اوطه سی نشریاتیه مملکتده کی
اقتصادیاتک و تجارت جیاتنک معکسی اولمغه ساعیدر .
آلنده کی وساطتی نسبتده چالیشیور . شبهه سزکه داهای
جوق چالشمق ایجاب ایدر . کرک مجموعه وکرک
سائر نشریاتنده بوغایه بی تأمینه غیرت ابتدیکنی اثبات
ایدن نیجه معلومات واردر . تعریض عالمه کیرنلر ؛
اوقومادان آتش پوسکورمه ملیدر یوقسه تنقید
غایت قولای و کله اویوندن مرکب « انشا »
وظیفه سی قیلندن برشی اولور .

اودا مجموعه سنده تعقیب اولونان مسلك بر طرفدن
ملی تجارت و اقتصاد عالمک صادق ترجمانی اولق
دیگر طرفندن ده مملکت تجارت و اقتصادیاتنه تأثیری
وغیر قابل انکار اولان جهان اقتصادندن تورک تجارت
محیطلرینی خبردار ایتکدر . بوسوک وظیفه شبهه سزکه .
مجموعه محررلری علم ملهم دنیلن فوق العاده خاصه دن
محررم اولمالرینه بناء - دیگر مملکتلرده انتشار ایدن
معلوماتک لسانزه نقلی صورتیه قابلدر . مبادله طریقله
آلدیغمز خارج تجارت اوطه لری نشریاتنده ده بو
پروغرامه اهمیت ویرلیدیکی کوریورز .

.*

مقاله ده از میر تجارت اوطه سی مجموعه سنه عائد
تبریکاته اشتراک ایدرز . ننی اولملیدرکه مملکتیزک
دیگر اقتصادی منطقه لرنده ده بویه رساله لر چیتمون .
یالکز (ج) پک تنقیداته غریب بر نصیحت ایله نهایت
ویریورکه بونک اوزرنده بر آز توقف ضروریدر :
مومی الیه بزم « آتنه » تجارت اوطه سی مجموعه سندن
عبرت آلامزنی توصیه ایله نه دنسه بو نقطه ده فضله
اصرار لزومنی کوریور . شونی سویلیهیم که بن ؛
شرقه - ییکی وقدرتلی برمدنیت قورمغه عزم ایش اولان
تورک ملتک اوزولرندن ، غیرت لرنندن ، احتیاجلرندن
الهام وعبرت آلمنی داهای زیاده ترجیح ایدرم .
هر مملکت کندی محیطک تمایلاتنه کوره چالیشیور ..

.*

« جیات » فکر مجموعه سیدر . تورکلتک فکریات
ساحه سنده کی مساعیسنک ترجمانیدر . یکی دوغان تورک
عالمک نفعنه تعالیسنه خادم اولان فکرلری تعیم ایدر .
اورایه یازیلان یازیلر و او یازیلرک صاحب لری تورکک
یوره کی کبی آجیق اولمالیدر .

بو شرائط دائره سنده و یالکز علم وفن ساحه .
سند کی مفید مناقشه لره قلمک به تدیکی قادار اشتراک
ایده جکم طبعیدر .

غالب مختیار

